

בטיחות וגיהות במשק החי

המוסד לבטיחות ולגיהות
מחלקת הוצאה לאור
מאי 2008

קוד: א-079/1

פרסום זה הופק במימון קרן 'מנוף' המוסד לביטוח לאומי

© כל הזכויות שמורות

למוסד לביטוח ולגיהות – מחלקת הוצאה לאור
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם,
לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני אחר –
כל חלק שהוא מהחומר שבחברת זו
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

המידע בחוברת עדכני ליום הדפסתה

החוברת נועדה למסור מידע לקורא בתחומים
שבהם עוסק הפרסום, ואיננה תחליף לחוות
דעת מקצועית לגבי מקרים פרטיים.
כל בעיה או שאלה מקצועית, הקשורות במקרה
פרטי – יש לבחון, לגופו של עניין, עם מומחה בתחום.

פתח דבר

ענפי החקלאות עתירים בסיכוני בטיחות ובריאות (גיהות): עבודות עונתיות, שימוש במיכון מגוון, שימוש בחומרי הדברה, עבודה עם בעלי חיים ועבודה בגובה הם גורמים מרכזיים לתאונות עבודה ולמחלות מקצוע.

זהו האוגדן השני בתחום הבטיחות בחקלאות. האוגדן הראשון עסק בבטיחות ובגיהות בשימוש במיכון ובחומרי הדברה ודישון. האוגדן שלפניכם עוסק בתחום חקלאי אחר, חשוב לא פחות: בטיחות וגיהות בגידול ובטיפול בבעלי חיים.

לא נכללו כאן כל בעלי החיים במשק החי בארץ, אך אנו מאמינים שהחומר מקיף את העיקריים שבהם. כל חוברת עוסקת בתחום גידול אחר.

שותפינו לכתיבה ולעריכת החומר הם שירות ההדרכה והמקצוע (שה"מ) והשירות הווטרינרי במשרד החקלאות והמדור לבטיחות במרכז החקלאי. תודתנו להם על שיתוף הפעולה.

להשלמת מידע בתחומי הבטיחות והגיהות השונים אנו ממליצים לעיין גם בחוברות הטכניות הרבות בנושאים הרלוונטיים שיצאו לאור ע"י המוסד לבטיחות ולגיהות; להיכנס לאתר האינטרנט שלנו - www.osh.org.il; ולהיעזר במרכז המידע ובמדריכים המקצועיים העומדים לשירותכם, אשר ישמחו לעזור בכל נושא.

בברכה

חיים אליהו

מנהל המוסד לבטיחות ולגיהות

מבוא

ה

עבודה עם בעלי חיים במשק החקלאי היא עבודה ייחודית, מרובת עניין ואתגרים מקצועיים. יש בה סיכוני בטיחות ובריאות שאותם צריך להכיר, להבין ולדעת כיצד להתגונן מפניהם כדי למנוע תאונות עבודה ומחלות מקצוע:

חלפו הימים שבהם בני משפחה טיילו להנאתם ברפת ושתו חלב ישירות מהמיכל במכון החליבה.

חלפו ועברו הזמנים שבהם הנחנו לילדינו להשתובב על חבילות החציר במרומי האסס או על ראש ערימת גרעיני הכותנה במרכז המזון.

בזמנו, ההתייחסות לתופעות אלה היתה סלחנית ומלווה

בקריצת עין - היום נחשבת התנהגות כזאת כרשלנות וחוסר אחריות שאין להשלים עמן.

החקלאות מאופיינת בשינויים תכופים המושפעים מגורמים אשר לא תמיד יש למועסקים בענף שליטה עליהם, לדוגמה: מחירי המים, ניווד עובדים ושינויים בהרכב צוות העובדים (עובדי שטחים, עובדים זרים וכו'), שינויים בהרגלי הצריכה של תוצרי החקלאות ועוד.

נתוני המועסקים בענף מגלים לנו כי שיעור השכירים בענפי החקלאות ירד, ועם זאת התוצר הגולמי דווקא עלה - מה שמלמד כי פחות אנשים מייצרים יותר תוצרת באמצעות טכנולוגיה משופרת ומיכון מתקדם.

העיסוק בחקלאות מרוכז באזורי הדרום (24%) בעמקים (21%), הגליל, הגולן וההר ושפלת החוף (37%). רק 18% מכלל שטחי החקלאות נמצאים באזור המרכז.

החלוקה הזאת והפיזור משפיעים על הפצת המודעות לבטיחות ויוצרים מכשול נוסף כאשר נדרש להגיע אל ציבור החקלאים.

כל תחום עבודה ספציפי עם בעלי חיים כולל סיכונים אופייניים, לדוגמה: הסיכונים בעבודה בלולים ובמדרגות שונים מאלה הקיימים בעבודה ברפת, או בדיר. לעבודה בענף המדגה מאפיינים ייחודיים הנובעים מסביבת המים ועבודת הדבוראים שונה לחלוטין מכל אלה. אך, למרות ההבדלים הרבים קיים מכנה משותף רחב והוא היבט הבטיחות בעבודה.

שיעורי הנפגעים בענף גידול בעלי החיים ומספר תאונות המוות אינם משאירים מקום לשיקול דעת אחר. נדרשת עבודה מאומצת בשינוי התודעה וההתייחסות של החקלאי הבודד לעבודתו, בכך שיבין את המשואה כי תוצר איכותי תלוי בראש ובראשונה בעבודה בטוחה. מחשבה זו לא תמיד ברורה מאליה לכל אדם.

בהמשך מצורפת רשימת החוקים והתקנות השונים, שיש להם נגיעה לענפים השונים בגידול בעלי החיים, המחייבים כל מעביד ועובד עם בעלי חיים במשק לנהוג על פיהם. כל מעסיק המעוניין להוסיף על הדרישות הנ"ל אם באמצעות אימוץ טכנולוגיה משופרת או ע"י כתיבת נהלים מחמירים וברורים יותר - "הרי זה משובח" ומבורך.

בברכה

יאיר גולדשמיד

מפקח חקלאות ארצי

אגף הפיקוח על העבודה

משרד התעשייה המסחר והתעסוקה

הקדמה

העובדים בענפי החקלאות נחשפים לקשת רחבה של סיכונים יומיומיים והם מעורבים - לא תמיד מרצונם - בסיכוני גיהות (בריאות תעסוקתית) ובטיחות. הפוטנציאל לתאונות בחקלאות גבוה במידה רבה, בהשוואה לתחומים אחרים. בארה"ב, לדוגמה, שיעור הנפגעים בתאונות בענפי החקלאות גבוה בכ-30% בהשוואה לתאונות עבודה בתעשייה.

במשקים רבים נחשפים גם ילדים צעירים לגורמים מחוללי סכנה, דבר שאיננו נפוץ בתעשייה. מספר לא מבוטל של פגיעות חמורות ומקרי מוות מתרחשים מידי שנה כתוצאה מתאונות הקשורות לעבודה עם בעלי החיים. חקלאים רבים מדי אינם מודעים למקורות הסכנה במשקי החי שלהם. שיטות הטיפול בבעלי החיים השתנו בשנים האחרונות. הכיוון הוא טיפול בעדרים גדולים ובלהקות גדולות - מה שהופך את המודעות לבטיחות ולבריאות לצו השעה, כדי להבטיח הפעלה יעילה ובטוחה של משקי גידול בעלי חיים.

הסיכונים שאליהם נחשפים העובדים במגזר החקלאי הם, לדוגמה:

- מכוונות כבדות ומסובכות שיש בהן מערכות הינע רבות;
- מכוונות נעות או שיש בהן חלקים סובבים רבים;
- מערכות מכניות, הידראוליות או תופים שיש עליהם סכנים חדות;
- תחום רחב של כלי עבודה ממונעים וידניים, שאין בהם הגנות מספקות המעניקות לעובד סביבת עבודה בטוחה;
- ציוד שהפעלתו מחייבת מיומנות רבה;
- עבודה בחללים סגורים - סילואים, מיכלי צובר, מיכלי תערובת ואסמים, מיכלים לתפוזות ועוד.
- עבודה בגובה - מעל סולמות, פיגומים ומקומות גבוהים אחרים;
- כימיקלים וחומרי הדברה, חומרי ריסוס ודישון, חומרי איבוק וגיפור - שהם רעילים לאדם ולבעלי החיים;
- חומרים דליקים או מתלקחים וחומרים אשר עלולים להתפוצץ או ליצור אווירה נפיצה.
- עבודה עם בעלי חיים שיש בה גורמי סיכון ביולוגיים וכימיים, מחלות מידבקות ועוד.

עיקר הפגיעות בענף הן:

- פגיעות בשמיעה בשל רעש חזק ורעש מתמשך;
- בעיות ארגונומיות (בעיקר בגב);
- בעיות בנשימה וקשיי נשימה;
- חתכים, פציעות;
- שברים, נקעים, מעיכות;
- קטיעת איברים (גפיים);
- מחלות מידבקות המועברות מבעלי החיים.
- זיהומים שונים ומחלות מקצוע.

כל מי שעובד במשקי החי יודע שלכל בעל חיים יש "אישיות" משלו. התכונות והתגובות של חיות המשק שונות במידה רבה מאלה של בני האדם. בקר, צאן וגם סוסים, לדוגמה, רואים ראייה פנורמית. תנועה פתאומית ומהירה מאחורי בעלי החיים עלולה להפחיד אותם ולהוביל לתגובות לא צפויות. חיות המשק גם מעריכות את המרחקים בצורה שונה. חוש השמיעה של בעלי החיים הוא רגיש במיוחד והם מסוגלים לזהות צלילים שאוזן האדם איננה רגישה אליהם. מחקר (שנערך בארה"ב בשנת 2004) העלה שצלילים בעלי תדירות גבוהה גורמים לכאב באוזני החיות. בעלי חיים מתנהגים בעצבנות ובעקשנות בסביבה שאיננה מוכרת להם. רעשים חזקים גורמים לחיות לתגובות של פחד. הערכת התכונות של בעל החיים חיונית לעבודה בטוחה במשק החי. את התכונות הייחודיות יש להביא בחשבון גם בעת תכנון המבנים והמיתקנים למשקי בעלי החיים השונים - כדי להביא להקטנה משמעותית של גורמי הסיכון. יש להרחיק ילדים מסביבת גידול בעלי חיים. ככלל, ילדים אינם אמורים להסתובב במשקי גידול בעלי החיים.

גורמי אנוש בטיפול בבעלי חיים

הניסיון המעשי הוא המורה הטוב ביותר לטיפול בטוח במשק החי. החקלאים שטיפלו בחיות במשך פרק זמן ארוך מפתחים "רגש" והבנה לבעלי החיים ולהרגליהם. למרות ההבדלים הגדולים בין כל סוגי החי במגזר - רוב החיות מגיבות לשגרה ולכן חייבים העובדים להיות שקטים ושקולים במהלך הטיפול בבעלי החיים. כדי להימנע מלהפחיד את בעלי החיים, העובד חייב להתריע על נוכחותו לפני שהוא מתקרב לחיה, להימנע מתנועות מהירות ולמנוע רעשים פתאומיים וחזקים. נדרשים סבלנות וכבוד לבעלי החיים שבקרבנו שוהים. אין להפחיד את החיות. יש לגעת בהן בעדינות ולא לדחוף ולהכות בהן - ולשמור תמיד דרך מילוט זמינה למטפל.

בריאות בעלי החיים

בריאותם של בעלי החיים במשקי החי היא חלק חיוני מניהול טוב של המשק, במיוחד במערכים סגורים שבהם המחלות עלולות לפגוע במהירות בכל הפרטים. שמירה על סביבה נקייה ויבשה היא גורם חשוב מאד לבטיחות ולגיהות האישית וגם לבריאות ולרווחת משק החי.

אנשי מכירות ושירות, ספקי ציוד או חומרים, מדריכים מקצועיים או מבקרים מזדמנים עלולים להביא איתם מחלות. למען בריאות החיות יש להגביל כניסה של בני אדם לאזורי הגידול ולמנוע מגע מיותר ביניהם.

אמצעים למניעת תאונות ומחלות

הפחתת הגורמים המסוכנים והמזיקים צריכה להיעשות באמצעות הדרכה וחינוך של בעלי המשקים והעובדים, כדי שיכירו את גורמי הסיכון ואת דרכי הפעולה שיש לנקוט כדי למזער אותם או אפילו לבטלם. נדרשת גם מעורבות של מערכות החינוך כדי לחנך ולהדריך את הדור הצעיר.

כדי להגיע להקטנה משמעותית של גורמי הסיכון יש צורך להכיר את הסיכונים הקיימים בכל ענף במגזר, לזהות אותם ולמצוא פתרונות טכניים והנדסיים לטיפול בגורמי הסיכון השונים. ובהתאם, יש להטמיע נוהלי בטיחות ודפוסי עבודה בטוחים, לדוגמה:

- הקפדה על מיגון המכונות החקלאיות וסילוק גורמי סיכון ודאיים.
- שימוש נכון ומושכל בחומרי הדברה וחומרי ריסוס.
- אחסנה בטוחה של דלקים וחומרים מתלקחים.
- התייחסות לנושאי חשמל והכרת גורמי הסיכון בחשמל.
- התקנת מיתקנים מתאימים לבעלי החיים השונים גם מהיבטי הבטיחות;
- נוהלי עבודה בחללים סגורים (סילואים, צוברים וכד');)
- ערכת עזרה ראשונה זמינה ובהישג יד וכן קיום הדרכה לעזרה ראשונה בסיסית. ועוד.

ציוד מגן אישי

עובדים במשקי החי צריכים להכיר את ציוד המגן האישי הנדרש לשימוש בתנאים השונים. בכל מקרה - יש לנעול נעלי בטיחות או מגפי בטיחות להגנה על הרגליים מפגיעות אפשריות, שתהיינה מצוידות בסוליות מונעות החלקה לכל מקרה.

גם כפפות הן ציוד חיוני בעבודה במשקי החי - כפפות אטומות (לטקס) לשימוש חד-פעמי בעת הטיפול בחיות או בסיוע בעת ההמלטות, וכפפות חזקות להגנה על הידיים כאשר קיימים סיכונים לפציעות. כאשר נדרש - יש להגן על דרכי הנשימה באמצעות מסיכה המתאימה לתנאים המיוחדים של המקום.

לסיכום

עבודה זהירה ונכונה עשויה להבטיח את שלומכם ובריאותכם בעת העבודה עם בעלי החיים; כל עובד נדרש ללמוד מהם הסיכונים במשק שלו ולזהות את הסיכונים בעבודתו; יש לציית לכללים, לעבוד לפי נהלים ברורים בהתאם לדרישות הענף והמלצותיהם של המדריכים המקצועיים. יש למלא אחר דרישות החוק והתקנות השונות; על כל בעל משק למסור מידע ולהדריך את עובדיו בנוגע לעבודה בטוחה כדי למנוע פגיעה, סבל וצער מיותרים. המטרה היא שכל עובד יחזור לביתו בסופו של יום עבודה כשהוא שלם ובריא.

יואב גרשון

רכז תחום בטיחות וגיהות במגזר החקלאי
המוסד לבטיחות ולגיהות

החוקים והתקנות הנוגעים לבטיחות ולגיהות בעבודה עם בעלי-חיים

- פקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], תשי"ל-1970.
- תקנות הבטיחות בעבודה (איסור עבודה בחמרים מסרטנים מסוימים), התשמ"ה-1984.
- תקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות העובדים ברעש), התשמ"ד-1984.
- תקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות הציבור והעובדים באבק מזיק), התשמ"ד-1984.
- תקנות הבטיחות בעבודה (עובדים בחומרי הדברה), התשכ"ד-1964.
- תקנות הבטיחות בעבודה (גיליון בטיחות, סיווג, אריזה, תיווי וסימון של אריזות), התשנ"ח-1998.
- תקנות הבטיחות בעבודה (נוחיות), התשכ"ה-1965.
- תקנות הבטיחות בעבודה (עזרה ראשונה במקומות עבודה), התשמ"ח-1988.
- תקנות הבטיחות בעבודה (ציוד מגן אישי), התשנ"ז-1997.
- תקנות הבטיחות בעבודה (טרקטורים בחקלאות), התשל"ב-1972.
- תקנות הבטיחות בעבודה (בטיחות במכונות חקלאיות), התשמ"ח-1988.
- תקנות הבטיחות בעבודה (עבודה על גגות שבירים או תלולים), התשמ"ו-1986.
- תקנות הבטיחות בעבודה (בדיקת מיתקני לחץ), התשכ"ז-1967.
- תקנות הבטיחות בעבודה (הרמת בני אדם במלגוזות), התשמ"ג-1983.
- תקנות הבטיחות בעבודה (עבודה בגובה), התשס"ז-2007.
- תקנות הבטיחות בעבודה (חשמל), התש"ן-1990.
- תקנות החשמל (מיתקני חשמל בחצרים חקלאיים במתח עד 1,000 וולט), התשנ"א-1991.
- חוק ארגון הפיקוח על העבודה, התשי"ד-1954.
- תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (מסירת מידע והדרכת עובדים), התשנ"ט-1999.
- תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ממונים על הבטיחות), התשנ"ו-1996.
- תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (ניטור סביבתי וניטור ביולוגי של עובדים בגורמים מזיקים), התשנ"א-1990.
- פקודת התאונות ומחלות משלוח היד (הודעה), 1945.
- תקנות התאונות ומחלות משלוח היד (הודעה על מקרים מסוכנים במקומות עבודה), התשי"א-1951.
- תקנות מחלות מקצוע (חובת הודעה - רשימה נוספת), התש"ס-1980.
- חוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953.
- תקנות עבודת הנוער (בדיקות רפואיות), התש"ס-2000.
- תקנות עבודת הנוער (עבודות אסורות ועבודות מוגבלות), התשנ"ו-1995.
- תקנות עבודת הנוער (עבודות מסוכנות לצורך בדיקות רפואיות), התשנ"ו-1996.
- תקנות עבודת נוער (פנקס לרישום נערים), התשי"ח-1958.
- תקנות עבודת הנוער (פנקס עבודה), התשנ"ו-1995.

חוקים ותקנות העוסקים בבעלי חיים

1. תקנות מחלות בעלי-חיים (הסדרת תנועת בעלי חיים בישראל), התשמ"ב-1982.
2. הודעת מחלות בעלי חיים (הסדרת תנועות בעלי חיים בישראל), תשמ"ג-1982.
3. הודעת מחלות בעלי חיים (תשלום פיצויים), התשס"ג-2002.
4. הודעת מחלות בעלי חיים (תשלום פיצויים), התשס"ו-2006.
5. טיוטת תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה), התשס"ו-2006.
6. כללי צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים) (תיקון), התשס"ו-2006.
7. תקנות בריאות הציבור (מזון)(בדיקת דגים), התשמ"א-1981.
8. תקנות בריאות הציבור (מזון) (כשר מעובד), התשנ"ג-1993.
9. תקנות בריאות הציבור (מזון) (גירוס בשר), התשמ"ד-1984.
10. תקנות בריאות הציבור (מזון) (דגים טחונים, מוצריהם, עיבודם ושיווקם) התשמ"ו-1985.
11. תקנות בריאות הציבור (מזון) (מיקוטוקסינים במזון), התשנ"ו-1996.
12. תקנות בריאות הציבור (מזון) (שאריות חמרי הדברה), התשנ"א-1991.
13. תקנות בריאות הציבור (מזון) (תכולת היסטמינים בדגים), התשמ"ג-1953.
14. תקנות בריאות הציבור (מזון) (תכולת כספית בדגים), התשל"ט-1979.
15. תקנות בריאות הציבור (מזון) (תנאי ייצור נאותים), התשנ"ג-1993.
16. תקנות בריאות הציבור (מזון) (תכולת כספית בדגים), התשל"ט-1979.
17. תקנות בריאות הציבור (מזון) (תנאי ייצור נאותים), התשנ"ג-1993.
18. תקנות הבהמות והעופות (הובלה בדרך הים), 1936.
19. תקנות הגנת הדבורים (הכנסת דבורים מחו"ל).
20. תקנות הכלבת (החזקת כלבים, חתולים וקופים במאורות-בידוד), התשי"ט-1959.
21. תקנות הכלבת (חיסון), התשס"ה-2005.
22. תקנות הכלבת (רישוי וחיסון), התשל"ד-1974.
23. תקנות העבירות המינהליות (קנס מינהלי - מחלות בעלי חיים), התשס"ה-2005.
24. תקנות הרופאים הווטרינרים (אישור תואר מומחה ובחינות), התשס"ה-2005.
25. תקנות הרופאים הווטרינרים (אישור תואר מומחה ובחינות), התשנ"ו-1996.
26. תקנות הרופאים הווטרינרים (בחנית רישוי), התשנ"א-1991.
27. תקנות הרופאים הווטרינרים (כשירויות לעיסוק ברפואה וטרינרית בידי מי שאינו רופא וטרינר - חיסון עופות), התשנ"ד-1994.
28. תקנות הרופאים הווטרינרים (סדרי דין בוועדה), התשנ"ב-1992.
29. תקנות הרופאים הווטרינרים (פרסומת אסורה), התשס"ב-2002.
30. תקנות הרופאים הווטרינרים, התשנ"ג-1993.
31. תקנות הרוקחים (ניפוקם של תכשירים וטרינרים), התשמ"ט-1988.
32. תקנות הרוקחים (תכשירים), התשמ"ו-1986.
33. תקנות השבחת ייצור חקלאי (בעלי חיים) (בקר לחלב) (הוראת שעה), התשס"א-2001.
34. תקנות השבחת ייצור חקלאי (בעלי-חיים) (בקר לחלב), התשי"ז-1957.
35. תקנות השבחת ייצור חקלאי (בעלי-חיים) (עזי-בית), התשי"ז-1957.

36. תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים), התשס"ה-2004.
37. תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ה-2005.
38. תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים (יבוא והחזקה של כלבים מסוכנים) (תיקון), התשס"ו-2006.
39. תקנות לפיקוח על ייצוא של בעלי חיים ושל תוצרת מן החי (דגים, יענים, דבש וחלב ומוצריהם ומוצרי ביצים), תשס"ד-2004.
40. תקנות לפיקוח על ייצוא של בעלי חיים ושל תוצרת מן החי (מוצרי עוף), התש"ח-1958.
41. תקנות מחלות בעלי חיים (הזרעה מלאכותית בצאן), התשנ"ט-1998.
42. תקנות מחלות בעלי חיים (הקמה והפעלה של משקי טיפוח הפצה, רבייה וגידול של עופות), התשמ"א-1981.
43. תקנות מחלות בעלי חיים (מדגריות), התשכ"ז-1967.
44. תקנות מחלות בעלי חיים (מניעת שאריות ביולוגיות), התש"ס-2000.
45. תקנות מחלות בעלי חיים (שחיטה בהמות) (תיקון), התשס"ו-2006.
46. תקנות מחלות בעלי-חיים (בדיקה וטרינרית של בשר חזיר בר), התשל"ז-1977.
47. תקנות מחלות בעלי-חיים (ביעור מחלות הברוצלוזיס בצאן), התשמ"ט-1989.
48. תקנות מחלות בעלי-חיים (ביעור שחפת-הבקר), התשכ"ה-1964.
49. תקנות מחלות בעלי-חיים (ברוצלוזיס הבקר), התשל"ו-1976.
50. תקנות מחלות בעלי חיים (בריכות-טבילה ומיתקני-ריסוס לצאן), התש"ך-1959.
51. תקנות מחלות בעלי-חיים (בתי-שחיטה לעופות), התש"ך-1960.
52. תקנות מחלות בעלי-חיים (האבסה), התשס"א-2001.
53. תקנות מחלות בעלי-חיים (הסדר יבוא מוצרי כוורת), התשמ"ב-1982.
54. תקנות מחלות בעלי-חיים (חיסון בפני מחלות שונות), התשי"ט-1959.
55. תקנות מחלות בעלי-חיים (יבוא בעלי-חיים), התש"ל-1974.
56. תקנות מחלות בעלי-חיים (יבוא בשר), התשל"ד-1974.
57. תקנות מחלות בעלי-חיים (יבוא ויצוא של מוצרים מבעלי-חיים), התשמ"ח-1988.
58. תקנות מחלות בעלי-חיים (מחלת הניוקסל), התש"ל-1970.
59. תקנות מחלות בעלי-חיים (מחלת הפה והטלפיים), התש"ך-1959.
60. תקנות מחלות בעלי-חיים (מיקרואורגניסמים, תרכיבים ומעבירים), התשל"ה-1975.
61. תקנות מחלות בעלי-חיים (מכלאות), התשי"ט-1958.
62. תקנות מחלות בעלי-חיים (סימון גמלים), התשכ"ב-1962.
63. תקנות מחלות בעלי-חיים (סימון צאן), התשל"ט-1978.
64. תקנות מחלות בעלי-חיים (פסדים), התשמ"א-1981.
65. תקנות מחלות בעלי-חיים (רישום, סימון והובלה של בקר), התשל"ו-1976.
66. תקנות מחלות בעלי-חיים (שחיטת בהמות), התשכ"ד-1964.
67. תקנות מחלות בעלי-חיים (תכשירים כימיים), התשמ"ב-1982.
68. תקנות מחלות בעלי-חיים (תעודה וטרינרית), התשל"ה-1975.
69. תקנות מחלות בעלי-חיים (תערוכות), התשכ"ט-1969.
70. תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (הובלת בהמות), התשס"ו-2006.
71. תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (החזקה של עגלי הלב), התשס"ו-2006.

72. תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (הלעטט אווויזים), התשס"א-2001.
73. תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (קרן למען בעלי חיים), התשנ"ה-1995.
74. תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תערוכות, הצגות ותחרויות של בעלי חיים), התשס"א-2001.
75. תקנות רישוי עסקים (הוראות כלליות), התשס"א-200.
76. תקנות רישוי עסקים (תחנות מיון לביצי מאכל), התשנ"ה-1994.
77. תקנות רישוי עסקים (תנאים לרישוי משקי עופות ולולים), התשמ"א-1981.
78. צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (בשר טחון חי מתובל) (תיקון), התשס"ו-2006.
79. צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (בשר טחון) (תיקון), התשס"ו-2006.
80. צו להסדרת הפיקוח על כלבים (תיקון התוספת לחוק), התשס"ה-2004.
81. צו מחלות בעלי חיים (תיקון התוספת השניה לפקודה), התשס"ו-2006.
82. צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי לפי חיקוק אחר), התשלי"ד-1974.
83. צו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה-1995.
84. פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985.
85. חוק בשר ומוצריו, התשנ"ד-1994.
86. חוק העונשין, התשלי"ז-1977.
87. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957.
88. חוק הרופאים הווטרינרים, התשנ"א-1991.
89. חוק הרשות הלאומית להסמכת מעבדות, התשנ"ז-1997.
90. חוק להגנת חיית הבר, התשט"ו-1955.
91. חוק להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ג-2002.
92. חוק להשבחת ייצור חקלאי (בעלי-חיים), התשי"ב-1952.
93. חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994.
94. חוק צער בעלי חיים (ניסויים בבעלי חיים), התשנ"ד-1994.
95. חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968.
96. פקודת בריאות הציבור (מזון) [נוסח חדש], התשמ"ג-1983.
97. פקודת הגנת דבורים [נוסח חדש], התשמ"ג-1983.
98. פקודת הכלבת, 1934.
99. פקודת העיריות [נוסח חדש].
100. פקודת הרוקחים [נוסח חדש], התשמ"א-1981.

12

עמוד ריק

3	.....	פתח דבר
4	.....	מבוא
5	.....	הקדמה
8	.....	החוקים והתקנות הנוגעים לבטיחות ולגיהות בעבודה עם בעלי חיים
9	.....	חוקים ותקנות העוסקים בבעלי חיים

1 בטיחות בעבודה ברפת חלב

4	.....	גורמי הסיכון העיקריים
5	.....	סיכוני בטיחות
		חומרי הדברה -
8	.....	עבודה על פי דרישות המצויינות על גבי תווית החומר
11	.....	מכון החליבה
11	.....	הסיכונים העיקריים
11	.....	אמצעי הבטיחות וכללי הבטיחות

2 בטיחות בעבודה ברפת הבשר

4	.....	סביבת העבודה
4	.....	סיכונים פיזיים
5	.....	מחלות זואוונותיות
5	.....	הנחיות ועקרונות הבטיחות בעבודה
7	.....	ציוד טרקטורים, עגלות, שקתות ואבוסים
9	.....	חומרים מסוכנים
10	.....	חומרי מזון באחסון
11	.....	דרכים, שטחי מרעה, מעברים וגדרות, טיפול בזבל
11	.....	הגינה אישית
11	.....	ציוד מגן אישי

בטיחות בעבודה בדיר הצאן

3

4	סיכונים בעבודה
5	ציוד
9	בטיחות ביולוגית והתגוננות בפני גורמי זיהום בעדר
11	מכון החליבה
11	הסיכונים העיקריים
11	אמצעי הבטיחות וכללי הבטיחות

בטיחות בעבודה בלולים

4

5	סיכונים אופייניים
6	הוראות בטיחות כלליות חומרי הדברה -
6	עבודה על פי דרישות המצוינות על גבי תווית החומר
7	ציוד מגן אישי
8	מחלות זואוונותיות
8	שלוחת הפטמים
9	הוראות בטיחות ללולנים בלולי פיטום
10	רבייה
11	הוראות בטיחות בלולי רבייה
13	מטילות (ביצי מאכל)
13	סיכונים עיקריים ודרכים למניעתם נקודות תורפה בלול סוללות וגורמי הסיכון -
14	ציוד ואמצעי המגן הנדרשים
15	הודיים
15	אמצעי בטיחות בלול גידול הודים
16	משרפות בלולים

בטיחות בעבודה בענף המדגה

5

4	.....	חקלאות המים בישראל
4	.....	תיאור סביבת העבודה
5	.....	פעילויות בהפעלת ממשק המדגה
7	.....	מיפגעים וכללי בטיחות בפעילויות השונות
10	.....	ציוד מגן אישי
10	.....	מחלות זיהומיות
11	.....	סיכונים מקצועיים
11	.....	חומרי הדברה ותרופות
11	.....	מיפגעי טבע
12	.....	בדיקות רפואיות
12	.....	עבודה בחשיפה לשמש

בטיחות בגידול דבורים

6

5	.....	אלרגיה לעקיצות הדבורים ולדבורים
6	.....	כללי בטיחות בפתחת כוורות
7	.....	בטיחות בשימוש בכלי העבודה
8	.....	בגדי הדבוראי וציוד בטיחות
9	.....	מיתקני האכלה
10	.....	כללי בטיחות להעמסת כוורות
13	.....	רדיית הדבש
18	.....	צביעת ציוד
19	.....	יישום תכשירים במכורת
19	.....	יישום תכשירים בבית הרדייה
19	.....	חיטוי ציוד
19	.....	כיסוח עשבים בשדה

בטיחות במכוני תערובת ובמרכזי מזון

7

- 4 ..... הסיכונים העיקריים והדרכים המומלצות למניעתם
- 5 ..... מבנים של מרכזי מזון
- 7 ..... סיכונים במיכון
- 8 ..... דרכים, תנועה, פריקה וטעינה
- 9 ..... סיכוני חשמל ואש
- 9 ..... מקום מוקף

עבודה בחללים סגורים ("מקום מוקף")

8

- 4 ..... מהו "מקום מוקף"?
- 4 ..... הגדרה ודרישות החוק
- 5 ..... הסכנות במקומות מוקפים
- 5 ..... עבודה בטוחה בחללים סגורים
- 7 ..... מצבי חירום
- 8 ..... נוהלי בטיחות בחללים סגורים
- 11 ..... סיכום

5	פסולת ושפכים
7	משקים לגידול בקר וצאן
9	משקים לגידול בעלי כנף
10	משקים לגידול עופות מים
11	משקים לגידול חזירים
11	חקלאות מים (דגים)
13	מדיניות הטיפול בפסדים ובפגרים
14	מחלת ספגת המוח ("הפרה המשוגעת")
17	פסולת מוצקה סינטטית
18	עודפים ושאריות של תוצרת חקלאית
19	בתי אריזה ומפעלים חקלאיים
21	פסולת חקלאית מסוגים אחרים
22	הנחיות סביבתיות לאתר הכנת קומפוסט

6	הנחיות כלליות לתכנון מבנים
7	מבני רפת בקר לחלב ולבשר
9	תכנון מרכז חלב: מכוני חליבה ויחידות נילוות
10	מבנים לצאן
14	מבנה מחלבה
14	הנחיות לתכנון מרכז מזון
20	מתבנים למיני שחת וקש
20	מאזני גשר
21	מיכלים לחומרי מספוא ותערובת
21	אחסנה של גרגרים שלמים
22	מבני לול
27	סיכום כללי
28	נספחים

4	.....	רקע
4	.....	מחלות מידבקות בעולם
4	.....	מקור המחלות הזואוונותיות
5	.....	התגוננות ומניעה
5	.....	בטיחות ביולוגיות
7	.....	רשימת מחלות זואוונותיות נפוצות
8	.....	ברוצלוזיס ("קדחת מלטה")
9	.....	גמרת ("אנתרקס", "גחלת")
11	.....	ויבריוזיס
12	.....	ורדת ("אריספילס")
13	.....	כלבת
14	.....	כלמידיוזיס
16	.....	ליסטריוזיס
17	.....	עכברת ("לפטוספירוזיס")
18	.....	סלמונלוזיס ("סלמונלה")
19	.....	פטר עור
21	.....	פרצית מידבקה
22	.....	קדחת הנילוס המערבי
23	.....	קדחת השקע האפריקאי
24	.....	קדחת קיו ("קדחת Q")
25	.....	קמפילובקטר
27	.....	שחפת הבקר
28	.....	שפעת העופות